

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА**

**Кафедра екології та безпеки життєдіяльності**

**“ЗАТВЕРДЖУЮ”**

Проректор з науково-педагогічної  
роботи

\_\_\_\_\_ М. І. Мальований  
“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2019 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**

**«Глобальні проблеми сучасності»**

*(назва навчальної дисципліни)*

**Освітній ступінь: магістр**

*(назва освітнього ступеня)*

**Спеціальність: 101 «Екологія»**

*(шифр і назва спеціальності)*

**Факультет: плодоовочівництва, екології та захисту рослин**

*(назва факультету, на якому вивчається дисципліна)*

**Умань – 2019 рік**

Робоча програма навчальної дисципліни “Глобальні проблеми сучасності” для здобувачів вищої освіти спеціальності 101 «Екологія». – Умань, Уманський НУС. – 13 с.

Розробник: Балабак А. В. доцент, канд. с.-г. наук,  
Сорока Л. В. ст. викл., канд. с.-г. наук

\_\_\_\_\_ Балабак А. В.

\_\_\_\_\_ Сорока Л. В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри екології та безпеки життєдіяльності

Протокол від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2019 року № \_\_\_\_\_

Завідувач кафедри \_\_\_\_\_

(підпис)

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2019 року

(Сонько С. П.)

(прізвище та ініціали)

Схвалено науково-методичною комісією факультету  
плодоовочівництва, екології та захисту рослин

Протокол від “ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2019 року № \_\_\_\_\_.

“ \_\_\_\_\_ ” \_\_\_\_\_ 2019 року

Голова \_\_\_\_\_ (Тернавський А. Г.)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

« \_\_\_\_\_ » \_\_\_\_\_ 2019 року

© Балабак А. В.,  
Сорока Л. В. 2019 рік  
© Уманський НУС, 2019 рік

**1. Опис навчальної дисципліни  
«Глобальні проблеми сучасності»**

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 10 «Природничі науки»	Вибіркова	
Модулів – 1	Спеціальність 101 «Екологія»	<b>Рік підготовки:</b>	
Змістових модулів – 3		1-й	1-й
Загальна кількість годин – 90		<b>Семестр</b>	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,9 самостійної роботи студента – 4,1	Освітній ступінь магістр	<b>Лекції</b>	
		14 год.	4 год.
		<b>Лабораторні</b>	
		14 год.	4 год.
		<b>Самостійна робота</b>	
		62 год.	82 год.
		<b>Індивідуальна робота</b>	
-	-		
Вид контролю: залік			

**Примітка.**

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить (%):

- для денної форми навчання – 31,1:68,9,
- для заочної – 8,9:91,1.

## **2. Мета та завдання навчальної дисципліни**

**Мета (інтегральна компетентність)** - здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій, та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов та вимог.

**Завдання** – отримання студентами знань із сутності глобальних проблем сучасності; визначення тенденцій у динаміці глобальних проблем; оцінка впливу глобальних проблем сучасності на життєдіяльність людського суспільства, його розвиток та безпеку; визначення причин виникнення глобальних проблем, аналіз їх регіональних відмінностей та оцінка факторів антропогенного впливу; класифікація глобальних проблем сучасності; визначення можливих шляхів з подолання глобальних проблем сучасності.

### **Загальні компетентності:**

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- здатність спілкуватися іноземною мовою.
- здатність до виконання дослідницької роботи з елементами наукової новизни.

### **Спеціальні (фахові) компетентності:**

- обізнаність на рівні новітніх досягнень, необхідних для дослідницької та/або інноваційної діяльності у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.
- здатність застосовувати міждисциплінарні підходи при критичному осмисленні екологічних проблем.
- здатність застосовувати нові підходи до аналізу та прогнозування складних явищ, критичного осмислення проблем у професійній діяльності.
- здатність до організації робіт, пов'язаних з оцінкою екологічного стану, захистом довкілля та оптимізацією природокористування, в умовах неповної інформації та суперечливих вимог.
- здатність до самоосвіти та підвищення кваліфікації на основі інноваційних підходів у сфері екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

### **Програмні результати навчання:**

- знати та розуміти фундаментальні і прикладні аспекти наук про довкілля.
- уміти використовувати концептуальні екологічні закономірності у професійній діяльності.
- знати на рівні новітніх досягнень основні концепції природознавства, сталого розвитку і методології наукового пізнання.
- уміти спілкуватися іноземною мовою в науковій, виробничій та соціально-суспільній сферах діяльності.

- демонструвати обізнаність щодо новітніх принципів та методів захисту навколишнього середовища.
- уміти оцінювати ландшафтне і біологічне різноманіття та аналізувати наслідки антропогенного впливу на природні середовища.
- критично осмислювати теорії, принципи, методи і поняття з різних предметних галузей для вирішення теоретичних задач і проблем екології.
- володіти основами виконання екологічних досліджень та екологоекспертної оцінки впливу на довкілля.

### **3. Програма навчальної дисципліни**

## **Модуль 1. Наукові засади вивчення глобальних проблем людства**

### **Змістовий модуль 1. Глобальні проблеми сучасності**

#### Тема 1. Глобальні проблеми сучасного суспільства.

Поняття глобальних проблем сучасності. Рівні розгортання глобальних проблем. Основні підходи в розумінні структури глобальних проблем. Ієрархія глобальних проблем, що базуються на принципі найбільшої конфліктогенності.

Класифікація глобальних проблем сучасності. Загальна характеристика інтерсоціального блоку глобальних проблем. Глобальні проблеми в системах «людина - суспільство» та «суспільство - природа».

### **Змістовий модуль 2. Екологічні виклики глобалізації.**

#### Тема 2. Екологічні проблеми сучасності

Загрози природно-екологічного характеру - парниковий ефект, забруднення навколишнього середовища, зменшення біорізноманіття, ресурсна проблема проблема накопичення відходів, збільшення кількості надзвичайних ситуацій (нс) природного та техногенного характеру, проблема знищення лісів.

Причинами і джерелами погіршення екологічного стану України. Концепції подолання екологічних проблем в сучасній Україні. Основні напрями вирішення екологічних проблем.

Тема 3. Демографічна ситуація в світі на початку XXI століття. Народонаселення й економічний ріст. Старіння планети: негативний приріст як політичне явище. «Демографічний вибух» та його соціально-економічні та політичні наслідки. Проблема перенаселення планети та можливі засоби її вирішення. Проблема «золотого мільярду». Подолання різниці між рівнем життя населення розвинутих і розвиваючих країн.

Тема 4. Світова продовольча проблема і світове сільське господарство. Причини масової урбанізації населення Землі у другій половині XX ст. «Зелена революція» и ріст продуктивності сільського господарства у 50-80-х роках XX ст. Всесвітня засуха у 1988 р. Взаємовідношення між ростом народонаселення і скорочення виробництва продовольства. Можливі шляхи вирішення зростання виробництва продовольства у світі. Біотехнологічна революція: проблеми й перспективи. Проблема «In vitro виробництва» продовольства.

### **Змістовий модуль 3. Інтерсоціальні проблеми сучасності**

Тема 5. Злочинність як глобальна проблема. Міжнародний тероризм в сучасних умовах

Міжнародний тероризм як феномен XXI століття: його специфічні характерні риси. Види тероризму та терористичної діяльності. Динаміка росту тероризму в сучасних умовах. Чи існує «міжнародний терористичний інтернаціонал»? Тероризм і військові дії, тероризм. Науково-технічний прогрес і тероризм. Спецслужби і тероризм. Шляхи та засоби вирішення проблем міжнародного тероризму.

Тема 6. Проблема війни та миру

Війна як продовження політики іншими засобами. Загроза ядерної війни та шляхи вирішення цієї проблеми. Міжнародні переговори щодо обмеження ядерної зброї та зниження її кількості. Договір що до нерозповсюдження ядерної зброї та його доля у XXI столітті. Загроза розповсюдження зброї масового знищення. Проблема «ядерних карликів».

Тема 7. Безпека особистості, суспільства і держави в умовах глобальних загроз

Безпека як наукова проблема. Філософське осмислення безпеки особистості. Наукове розуміння категорії «безпеки». Взаємодія ключових понять - загроза, безпека, глобалізація, національна ідентичність, державні інтереси.

Політика безпеки держави в умовах глобалізації. Основні види загроз. Сутність політичної безпеки, як основи національної безпеки, основні механізми її забезпечення. Першооснови та умови політичної безпеки.

Природні катаклізми та техногенні загрози як прояви глобальних загроз.

Основні групи природних катастроф та їх характеристика.

Техногенні катаклізми. Види та ознаки.

#### 4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	ін д	с.р.		л	п	лаб	ін д	с. р. .
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
<b>Модуль 1. Наукові засади вивчення глобальних проблем людства</b>												
<b>Змістовий модуль 1. Глобальні проблеми сучасності</b>												
<b>Тема 1.</b> Глобальні проблеми сучасного суспільства.	9	2		2		5	14	2	–	–	–	12
Разом за змістовим модулем 1	9	2		2		5	14	2				12
<b>Змістовий модуль 2. Екологічні виклики глобалізації</b>												
<b>Тема 2.</b> Екологічні проблеми сучасності	9	2		2		5	14	2	–	–	–	12
<b>Тема 3.</b> Демографічна ситуація в світі на початку XXI століття.	16	2		2	–	12	10	–	–	–	–	10
<b>Тема 4.</b> Світова продовольча проблема і світове сільське господарство.	14	2		2		10	10	–		2	–	10
Разом за змістовим модулем 2	40	6		6		28	34	2		2	–	32
<b>Змістовий модуль 3. Інтерсоціальні проблеми сучасності</b>												
<b>Тема 5.</b> Злочинність як глобальна проблема. Міжнародний тероризм в	13	2		2		9	10	–	–	–	–	10



сучасних умовах												
<b>Тема 6.</b> Проблема війни та миру	14	2	2		10	10	–	2				8
<b>Тема 7.</b> Безпека особистості, суспільства і держави в умовах глобальних загроз	14	2	2		10	22	–					20
Разом за змістовим модулем 3	41	6	6		29	42	–					38
Разом за модулем 1	90	14	14		62							
<b>Усього годин</b>	<b>90</b>	<b>14</b>	<b>14</b>		<b>62</b>	<b>90</b>	<b>4</b>		<b>4</b>	<b>–</b>		<b>82</b>

#### 5. Теми семінарських занять

Непередбачено навчальним планом.

#### 6. Теми практичних занять

Непередбачено навчальним планом.

#### 7. Теми лабораторних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Структурно-логічна схема класифікації основних проблем людства за показником гостроти їх прояву.	2	2
2	Кількісний аналіз чинників і тенденцій розвитку глобальних проблем.	2	2
3	Математичні моделі розвитку світу людства в ХХІ ст. (за доповідями Римського клубу).	2	
4	Кількісні параметри деградації довкілля та географія прояву.	2	
5	Оцінка гостроти екологічних проблем у високорозвинених і країнах, що розвиваються.	2	
6	Прогнозні математичні розрахунки чисельності населення в ХХІ столітті: майбутнє демографічної проблеми.	2	
7	Кількісні параметри глобальної етнічної кризи: етнічні конфлікти в сучасному світі.	2	
	<b>Разом</b>	<b>14</b>	<b>4</b>

## 8. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Глобалізація як предмет філософського аналізу	10	20
2	Глобалістика як теоретичне обґрунтування глобалізації	10	20
3	Глобальні проблеми сучасності як система	10	10
4	Глобальна цивілізаційна конкуренція	10	10
5	Антропологічний вимір сучасних глобалізаційних процесів	10	10
6	Економічна глобалізація: соціальні прояви і наслідки	12	12
	<b>Разом</b>	62	82

## 9. Індивідуальні завдання

Непередбачено навчальним планом.

## 10. Методи навчання

1. Пояснювально-ілюстративний (інформаційно-рецептивний метод) - викладач організує сприймання та усвідомлення студентами інформації, а студенти здійснюють сприймання (рецепцію), осмислення і запам'ятовування її.

2. Репродуктивний – викладач дає завдання, у процесі якого студенти здобувають вміння застосовувати знання за зразком.

3. Дослідницький – викладач ставить перед студентами проблему, а ті вирішують її самостійно, висуваючи ідеї, перевіряючи їх, підбираючи для цього джерела інформації, матеріали тощо.

4. Інформаційно рецептивний метод: передбачає передачу знань у готовому вигляді (слово-наочність), сприяє розвитку уваги студентів.

5. Проблемний метод: викладач показує зародження істини конкретної науки, демонструючи еталон проблемного мислення. Засвоюються засіб та логіка розв'язання проблем, розвивається логічне мислення, формується інтерес до навчальної роботи.

6. Евристичний метод: викладач організує та спрямовує думки студентів до самостійного розв'язання проблеми, сприяє переходу знань у переконання. Формує вміння самостійно здобувати знання, сприяє розвитку логічного мислення, виховує інтерес до науково-пошукової діяльності.

## 11. Методи контролю

Усне та письмове опитування, тестування.

## 12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний (модульний) контроль							Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			Змістовий модуль 3			100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	
10	10	10	15	15	15	25	

T1, T2 ... T7 - теми змістових модулів.

## Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
82–89	<b>B</b>	добре	
74–81	<b>C</b>		
64–73	<b>D</b>	задовільно	
60–63	<b>E</b>		
35–59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

## 13. Методичне забезпечення

1. Нормативні документи (робоча програма).
2. Навчальні посібники.
3. Підручники.

## 14. Рекомендована література

### Базова

1. Голюков А. П. Глобальна демографічна проблема: стан та перспективи/ Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, сер. «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм», Вип. 5. – Харків. – 2016. – С. 6-13.
2. Книш М. М. Політико-географічна глобалістика. Львів : Видавництво Львівського університету ім. І. Франка, 2014.

3. Максаковский В. П. Географическая картина мира [Текст]: в 2 кн. Кн. 1: Общая характеристика мира / В. П. Максаковский. – М. : Дрофа, 2008. – 496 с.
4. Міжнародні економічні відносини: підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 464 с.
5. Світова економіка : підручник / за ред. А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. – 268 с.
6. Просторові аспекти глобальних проблем людства // Голіков А. П та ін. Вступ до економічної і соціальної географії: підручник / А. П. Голіков, Я. Б. Олійник, А. В. Степаненко. – К.: Либідь, 1996. – С. 292-314.
7. Уткин А. И. Глобализация: процесс и осмысление. – М. : Логос, 2002. – 254 с.
8. Філіпенко А. С. Глобальні форми економічного розвитку: історія і сучасність / А. С. Філіпенко. – К.: Знання, 2007. – 670 с.

#### **Допоміжна**

1. Барановский В. Г., Богатуров А. Д. Современные глобальные проблемы: Учебное пособие. М.: Аспект Пресс, 2010. – 350 с.
2. Итоговый документ Конференции по вопросу о мировом финансовоэкономическом кризисе и его последствиях для развития : документ A/RES/63/303 / Генеральная Ассамблея ООН. – 13 July, 2009.
3. Карпович, О. Г. Глобальные проблемы и международные отношения [Электронный ресурс] : монография / О. Г. Карпович. - М.: ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2014.
4. Кувалдин В. Глобальность: новое измерение человеческого бытия / М.С. Горбачев и др. Грани глобализации: трудные вопросы современного развития. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – С. 31–98.
5. Максаковский, В. П. Глобализация как стержневая проблема мирового развития [Текст] / В. П. Максаковский // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – № 23–24. – С. 3–8.
6. Медоуз Д. За пределами роста: предотвратить глобальную катастрофу. Обеспечить устойчивое будущее [Текст]: учеб. пособие / Д. Медоуз, В. Медоуз, И. Рандес. – М. : Прогресс–Пангея, 1994. – 303 с.
7. Олійник Я. Глобальні проблеми людства: контексти виникнення [Текст] / Я. Олійник, А. Степаненко // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2006. – № 38. – С. 3–4.
8. Римский клуб: История создания, избранные доклады и выступления, официальные материалы (The club of Rome) [Текст] / под ред. Д. М. Гвишиани. – М. : УРСС, 1997. – 377 с.
9. Сиденко В.Р. Новые глобальные вызовы и их влияние на формирование общественных ценностей. – К.: Центр Разумкова, 2014.
10. Фідря Н. Глобальні проблеми людства та ідея сталого розвитку суспільства // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2005. – № 33. – С. 17-21.
11. Філософія глобальних проблем сучасності [Текст] : навч. посіб. / В. Х. Арутюнов, В. М. Свінціцький ; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К. : КНЕУ, 2008. – 176 с.
12. Філософія глобальних проблем сучасності [Текст] : монографія / В. П.

Капітон, О. В. Капітон, В. В. П'ятун ; Дніпропетр. держ. фін. акад. – Д. : ДДФА, 2010. – 373 с.

13. Globalization of World Politics: An Introduction to International Relations / ed. By J. Baylis, St. Smith. – N.Y., 1997. – P. 720.

### 15. Інформаційні ресурси

1. Віденська Конвенція про охорону озонowego шару [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1985/01.php>.

2. Декларація Ріо-де-Жанейро Конференції ООН з навколишнього середовища й розвитку [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1992/07.php>.

3. Декларація тисячоліття ООН [Електронний ресурс] // [http://www.unesco.ru/rus/pages/about/decl\\_mill.php](http://www.unesco.ru/rus/pages/about/decl_mill.php).

4. Договір про Антарктику [Електронний ресурс] // <http://www.ipolitics.ru/lnk/216.htm>.

5. Електронна бібліотека антиглобалістської тематики [Електронний ресурс] // <http://www.imperativ.net/news/library.htm>.

6. Звіти Світового банку про світовий розвиток [Електронний ресурс] // <http://www.worldbank.org>.

7. Йоганнесбурзька декларація [Електронний ресурс] // [http://www.un.org/russian/conferen/wssd/docs/decl\\_wssd.pdf](http://www.un.org/russian/conferen/wssd/docs/decl_wssd.pdf).

8. Кіотський протокол до Рамочної конвенції ООН про зміну клімату [Електронний ресурс] // [http://www.wwf.ru/about/what\\_we\\_do/climate/kyoto](http://www.wwf.ru/about/what_we_do/climate/kyoto).

9. Монреальський протокол з речовин, що руйнують озонний шар [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1987/01.php>.

10. Офіційний сайт Інституту проблем глобалізації [Електронний ресурс] // <http://www.imperativ.net/iprog/deliagin.htm>.

11. Офіційний сайт Міністерства охорони навколишнього природного середовища України [Електронний ресурс] // <http://www.menr.gov.ua/cgi-bin/go>.

12. Офіційний сайт ООН [Електронний ресурс] // <http://www.un.org>.

13. Офіційний сайт Римського клубу [Електронний ресурс] // <http://www.clubofrome.org>.

14. Принципи природоохоронної політики [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.ru/info/docum/glob-5.shtml>.

15. Серія статей про проблеми й форми глобалізаційного розвитку світу [Електронний ресурс] // <http://www.patriotica.ru/subjects/globalisation.html>.

16. Стокгольмська Декларація ООН із проблем навколишнього середовища [Електронний ресурс] // <http://www.ecolife.org.ua/laws/inter/1972/04.php>.

17. «Угода про Місяць»: Угода про діяльність держав на Місяці й інших небесних тілах [Електронний ресурс] // <http://www.tourmix.ru/abro.php?id=11431>; <http://cosmosravelin.narod.ru/r-space/chronica/malkov-paper.html>).